

THEDE PALM:

Chrusjtjovs minnen

När Chrusjtjovs memoarer kom ut på engelska 1970 (i Sverige 1971, "Chrusjtjov minns", Bonniers förlag) började genast en livlig diskussion om de kunde vara äkta eller inte. Ingen annan av de "stora" revolutionärerna hade publicerat något liknande. Chrusjtjov var dessutom avsatt, och det kunde förväntas att han skulle vara kritisk mot sina forna vänner och kamrater. Man visste inte heller hur han hade burit sig åt att föra ut manuskriptet till utlandet; i Sovjetunionen hade hans minnen inte kommit ut. På en del håll sade man, om än med tvekan, att detta var en förfälskning.

Chrusjtjovs memoarer. De ocensurerade glasnost-banden. Översättning Sune Karlsson. Wahströms förlag 1991

Vad de verkligt sakkunniga menade var, att memoarerna var äkta. Men det kunde tänkas, att de redigerats och att en del minnen, som kunde vara allt för obehagliga för andra, tagits bort. Kvar var en mängd minnen, som inte alla behövde motsvara verkligheten men som otvivelaktigt kunde vara sådant som Chrusjtjov ville minnas. Diplomater, som haft tillfälle att träffa honom, kände igen hans sätt att tala och många gånger också hans sätt att tänka.

Några år senare kom en andra del av hans minnen ut. Detta var 1974, och Chrusjtjov dog 1971. Man behövde inte längre tvivla, och så småningom fick man också veta hur dessa memoarer kunnat komma i tryck. Han hade själv talat in sina minnen på band, som smugglats ut till USA. Dessa har numera kompletterats med bitar, som från början av säker-

hetsskäl uteslutits. På svenska heter denna tredje del "Chrusjtjovs memoarer. De ocensurerade glasnost-banden". Översättning Sune Karlsson. I denna del finner man också ett förord av Gunnar Jarring. Han har haft att göra med Chrusjtjov under sin tid som ambassadör i Moskva, och han har aldrig tvivlat på äktheten av hans minnen.

Det är bara en sällsynt levande bok. Detta gäller inte bara Chrusjtjovs barndom och uppväxtår. Särskilt fäster man sig vid hans energiska arbete under kriget som kommissarie inom politbyrån och vid olika fronter som kontrollant för Stalins räkning av generalerna. Stalin gav order från Moskva och han erkände aldrig ett misstag. Åtskilliga generaler avrättades efter motgångar, som de inte borde ha gjorts ansvariga för. Chrusjtjov kallades också vid ett tillfälle till Moskva och han själv var övertygad om att hans utsikter att komma levande därifrån var små.

En av bokens märkvärdigheter är Chrusjtjovs berättelser om Stalin. Han kritiserar Stalin och han kritiserar sig själv, som blev så beroende av Stalin, att han även efter dennes död och sedan Chrusjtjov själv nått upp bland de största av efterträdarna inte kunde frigöra sig från honom. Det dröjde år innan Chrusjtjov på den 20:e partikongressen kunde hålla sitt tal om Stalin som tyrann.

Utöver det personliga får man veta åtskilligt om politiska förhållanden. Gunnar Jarring framhåller som särskilt intressant den sovjetiska ledningens bedömning av Kina. Ett annat avsnitt handlar om Ungern och stridigheterna mellan Imre Nagy och Rákosi — Chrusjtjov själv höll envist på den senare, medan Nagy som bekant avrättades. Detta är ett av de

fall då Chrusjtjov inte beklagar sitt miss-tag.

Boken, som är ovanligt läsvärd, är alltså inte bara glada minnen. Chrusjtjov ser tillbaka på sitt liv med kritik av sig själv

och andra. Till sist ger han upp. Han ser fram mot sin död utan rädsla, och när man läst vad han skrivit förstår man, att han gjort sitt arbete färdigt och ingenting mer fanns för honom att göra.

BO HULDT:

Garbo III

Den tredje och avslutande delen av Garbo, den stora sovjetiska operationen mot Finland och Sverige i september 1992, har utkommit. Om någon hade trott att den välbekante författaren Harry Winter skulle låta sig nedstämmas av de senaste årens händelser med det kalla krigets slut och Sovjetunionens upplösning så misstog han sig. Garbo III har åtskillig tid att ta igen. Garbo I kom ut 1988, del II 1989. Sedan dess har som bekant utvecklingen gått ganska raskt i den verkliga verkligheten utanför Garbo. De tre Garbodelarna representerar i själva verket en lek med tidsbegreppen: vad som i Garbo tilldrar sig under tre septemberveckor 1992 blir i Harry Winters händer en serie vinjetter tillkomna över en fyraårsperiod av revolutionerande världspolitiska förändringar. De föreställningar om tidens, rummets och handlingens enhet, som en gång var det fransk-klassiska, litterära idealet ställs här på huvudet med en djärvhet värdig den inte längre fullt så nya, franska romanen. Nu ger säkert Harry Winter sjutton i både franskklassi-

cismen och Robbe-Grillet; vad som intresserar honom är underhållning — med en polemisk och pedagogisk avsikt. Läsaren lär ta del av det ena med förtjusning och få det andra på köpet.

Det krig, som börjar den 3 september 1992 med ett angrepp på Finland och Sverige, går till en början bra för Sovjetunionen — som är av den helt oreformerade och hårdkokta sort, som vi säkert snart kommer att tro nästan aldrig funnits! För Sverige går det illa och det mesta av det blod som i delarna 1 och 2 flyter över sidorna är svenskt. Med början i andra delen och allt mer övertygande i den tredje reser sig Sverige ur ruinerna, likt ett pånyttfött Preussen efter Jena och Auerstädt, och läsaren får lära sig att tänka strategiskt när kriget efter hand förs över på andra sidan havet till gamla svenska slagplatser kring Finska viken. Här faller också det slutliga avgörandet, men det lyckliga slutet beror inte så mycket på att den röda armén besegras av karolinernas ättlingar som av att sovjetstaten upplöses inifrån. Med Garbo III förs nämligen ut-